

בבית המדרש שבעירם, הן בימים והן בלילות. אי-אפשר היה בכלל לתאר לעצמך אפשרות כזו, שתיכנס להיכל הישיבה ולא תפגשנו...

ידוע הסיפור, שבאותם הימים הביאו לעירו פעם ראשונה את מכשיר ה"רדיו" וכולם רצו לראות את הפלא העצום, כיצד מתוך תיבה קטנה בוקעים קולות של בני אדם. רק הוא לא הלך לראות. שאל אותו חבר: האין זה מענין אותך? והשיב: „מענין מאוד, בודאי, אך מענינת אותי פירכמה הפליאה „לימא מתניתין דלא כבן ננס...“ ומהיכן אקח לי פנאי לדברים אחרים...“

מענין שכבר אז, בימי בחרותו, הבשילו בהכרתו עיקרי ההשקפה המוצקה שלו בנוגע לתנועה הציונית – דברים שהעמיק והרחיב בשנים הבאות כדי תפיסת-חיים שלמה. במכתב לידיד סיפר: „בזמן הצהרת בלפור (בשנת תרע"ח) הייתי בחור בפלאצק, וזוכר אני ההסתה מצד... התשובה מצדנו היתה, אם לא החטיאו את עם ישראל בציונות, ז"א לאומיות חילונית האומרת שעם ישראל לא משועבד לתורה בתור-עם, וכופרים בהאמונה שעם ישראל הוא עם ה', אזי היתה ישועה באה לעם ישראל ע"י משיח בגאולה שלימה, וע"י חטא הנ"ל נענשנו בבא ל... פותחין, בדמיון של ישועות, בית לאומי, וכולי...“

עוד סיפר שבימי בחרותו כשלמד בישיבת פלאצק תקפתו פעם מחלה ממושכת ונאלץ להישאר בבית, ובמשך התקופה הזאת הספיק להגות הרבה בספריו של רבי משה חיים לוצאטו ז"ל, שחיזקו בקרבו את האמונה, וחיזקו אח"כ בכח זה גם את חבריו. לימים כשזכה להשתקע בא"י, היה נוסע לפרקים לטבריה, ומשתטח על ציון הרמח"ל – סמוך לקבר התנא הקדוש רבי עקיבא – מתוך רגש הכרת טובה על שקיבל מספריו חוסן רוחני ובכוחו עמד נגד רוחות הזמן.

ריש מתיבתא בק"ק בורז'אנוב

השנים שעשה בבחרותו בין כתלי ביהמ"ד בפלאצק היו שנים של עליה והתכשרות רוחנית לתפקידיו הגדולים. משמים הועידו את הגר"ב מנדלזון להיות מטובי מרביצי תורה שצמחו אז, בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, מתוככי עולם החסידות, ואשר האהיבו את תורתנו הקדושה על פרחי הלומדים להשריש אותם איתן בבית ה', הכל מתוך אהבה בוערת לקוב"ה,

כדבריו במכתב לבעל ה"אמרי חיים" מויז'ניץ זצ"ל, "ונח"ר להש"י שבחור ישראל יש להם הבנה בתורה"ק". אחרי נשואיו עם בתו של איש נגיד וחסיד מהעיר בודז'אנוב, הוא ר' אהרן משה חיימוביץ ע"ה מחסידי גור, שהסמיכו אל שולחנו, פתח הגר"ב ישיבה רבתי בעיר זו ועמד בראשה כעשר שנים, עד שהגיע יום עלייתו לא"י. היתה זו ישיבה מסודרת עם תכנית לימודים נפלאה, עם ר"מים לכל שיעור ושיעור, שהוציאה מקרבה מאות תלמידים מצויינים בתורה יר"ש וחסידות. כאן באו לידי גילוי כוחות רוחניים שהיו חבויים בקרבו, בהרכינו את עצמו אל צעירי הצאן ללמד לקח וסברא בגפ"ת ובפוסקים, כיד ה' הטובה עליו.

בכהונתו כראש ישיבה, כבכל התפקידים הרוחניים שמילא רבי בנימין בחיו המבורכים, ניתן היה לעמוד על הלכי-נפשו. מעניין כיצד הוא הצטייר בעיני התלמידים ששתו בצמא את תורתו, כפי שרואים מתוך נוסח הברכה שכתבו לו עם עלייתו לא"י (בשנת תרצ"ג), המלמד איך הבינו הם מה שאיפותיו. התלמידים מכתירים אותו בן השאר כמי שמצויין במ"ח דברים שהתורה נקנית בהם, ומאחלים לו שיזכה גם בארץ-ישראל, להגות ולחדש לאמיתה של תורה" מתוך הרחבת הדעת ומנוחת הנפש, וכן „לעבוד וללחום מלחמת ה' בארצנו הקדושה". עובר לעלייתו מינה רבי בנימין את הגאון רבי שמואל אברוך ז"ל כממלא מקומו בראשות הישיבה. מהדרכותיו לבני תורה צעירים בשנים מאוחרות, נפתח צוהר נוסף להציץ אל הלכי נפשו בתורת ראש ישיבה: „שתשקיע ראשך ותלהיב לבך בדברי התורה"ק, אשר כל חפצי עוה"ז ועולם העליון לא ישוו בה, כן הוא האמת לאמיתו... ומה שאומרים „שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותיך", שנראה דעל תורה אומר לשון הרגל? הכוונה שאמנם בהתחלה ללמוד תורה הוא עול, וצריכים להתרגל בלימוד, אבל אח"כ זוכים ל„ודבקנו" מרגישים טעם ודביקות בתורה"ק (וז"ש „ודבקנו במצותיך" כי גם לימוד התורה נכלל בתרי"ג מצוות)... העיקר לשעבד המוח לתורה... ואם הנך שמח כשאתה מבין? כי תורה משמחת לב, ואם חסר זה, סימן שחסר איזה דבר בלימוד, או שחסרה ההתקשרות לתורה..."

שרידי תלמידיו, אודים מוצלים, בכל פעם שמספרים שבחיו נתקפים – עוד היום – בגעגועים עזים אל התקופה המאושרת בחייהם, כשישבו למרגלותיו בישיבה בבודז'אנוב וחידושיו קולחים מפיו מאירים ושמחים

כנתינתן מסיני. השריד רבי יוסף מתתיהו אנגל, בן אחיו של הגאון רבי יוסף אנגל זצ"ל מקראקא, מתאר בזכרונותיו ממחנה עקורים באיטליה, אחרי השואה, כיצד נפגש באחד הימים עם פליט אומלל וגלמוד, אשר בשמעו כי איש שיחו עומד לעלות לא"י התרגש והפציר בו לחפש שמה אחרי הגר"ב מנדלזון ולהודיע לו כי הוא פלוני תלמידו חי וקיים, וכי התורה והחסידות אשר השריש בקרבו בישיבה בבודז'אנוב ג"כ חיים וקיימים! התלמידים מתארים את חסידותו ופרישותו, ועד כמה מקושר היה בכל נימי נר"ן לרבו הקדוש ה"אמרי אמת" זצ"ל מגור, הפנס המאיר בכל נתיבותיו.

רק על רקע זה מסוגלים אנו להבין, מדוע יכול היה לכתוב בשנים מאוחרות בענין כלל-ישראלי, לאמור: „הגיוני לבי אלו נובעים מהלב הגדול כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, והדבר ברור אצלי כ"כ, שהייתי יכול לשבע: כך אמר רבי!" (אגרות הר"ב עמ' ל"ה). בהשראת הרבי מגור יצא בשעתו ראש הישיבה בבודז'אנוב, לעת הצורך, לעשות נפשות בקרב יהודי פולין לרעיון „אגודת ישראל", ולחינוך הבנות „בית יעקב". אולם למרות שהיטה שכמו לעסקנות ציבורית, ידעו היטב ראשי התנועה בפולין, באיזו מטבע של ברכות יאה לברכו ערב עליותו לא"י: „יהי רצון שיתגשמו כל שאיפותיו ומטרותיו בחיים". ומה היו שאיפותיו ומטרותיו? „יזכה ללמוד תורה" ק בהרחבת הדעת" – ותו לא.

על התקשרותו אל ה"אמרי אמת" מלמדת בין-השאר העובדה, שהיה מבין היחידים בגור המסוגלים לקלוט כראוי את דברי תורתו העמוקים, ונהג להעלותם בכתובים. בפתיחת הספר „אמרי אמת", חלק בראשית, מתנוסס שמו של רבי בנימין בראש רשימת החסידים אשר כתבו את שיחות הקודש של הרבי, ומתוך כתביהם נערך הספר במתכונתו הנוכחית. התקשרותו המופלאה לצדיקי בית גור היתה נתח מעצמיותו, והמשיך בה אף בימי הנהגת בנו ה"בית ישראל" זצ"ל, ואחריו האדמו"ר הנוכחי יבלח"ט, עד סוף ימיו. היה זה אחד הגילויים המרהיבים ביותר של גל-רוחו, אשר עם היותו מוקף הרבה תלמידים ומעריצים בכל מקום, היה ממעט עצמו כמי שאינו ומתנהג בהתבטלות גמורה, והמשיך להיות חסיד מלא הכנעה והשתוקקות לרבותיו הקדושים.